

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Marka Bedřicha, soudce Mgr. Marka Zimy a soudkyně JUDr. Jitky Hroudové ve věci

žalobkyně: **M. Č.**, narozená X
bytem X
zastoupená advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem, LL.B.
sídlem Francouzská 299/98, 101 00 Praha 10

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
sídlo Palackého náměstí 375/4, 128 00 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 4. 12. 2023, č. j. MZDR 16680/2023-3/PRO

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 4. 12. 2023, č. j. MZDR 16680/2023-3/PRO, a rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 3. 2023, č. j. MZDR 22504/2022-10/PRO, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 12 342 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B., advokáta.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobkyně se domáhá zrušení shora uvedeného rozhodnutí ministra zdravotnictví, kterým zamítl její rozklad proti rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 3. 2023, č. j. MZDR 22504/2022-10/PRO. Ministerstvo zamítlo žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za nezákonnou sterilizaci, kterou přiznává zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem (dále jen „zákon o odškodnění protiprávních sterilizací“), neboť nenavrhla žádné důkazy, kterými by prokázala provedení sterilizace v rozporu s právem. Žalobkyně má naopak za to, že žalovaný nezjistil dostatečně skutkový stav a porušil zásadu materiální pravdy, neboť žalobkyně z důvodu skartace zdravotnické dokumentace neměla možnost opatřit další důkazy k prokázání svých tvrzení.

II. Obsah správního spisu

2. Ze spisového materiálu soud zjistil následující podstatné skutečnosti.
3. Dne 27. 7. 2022 žalobkyně požádala o odškodnění za nezákonnou sterilizaci. Uvedla, že dne 14. 2. 1978, po porodu jejího čtvrtého dítěte, u ní došlo k neúspěšnému pokusu o sterilizaci na gynekologicko-porodnickém oddělení P.-S. a dne 23. 8. 1980 byla opětovně na téže oddělení sterilizována po porodu jejího pátého dítěte, tentokrát již úspěšně. Již v době těhotenství k ní domů docházeli zaměstnanci nemocnice a snažili se ji přesvědčit, aby zákrok podstoupila, za což jí slibovali odměnu 2 000 Kč. Žalobkyně je vždy odmítla a sterilizaci podstoupit nechtěla. Přesto jí byly zákroky provedeny, v obou případech jen několik málo hodin po porodu, kdy byla žalobkyně vysílená, nevěděla, o co se jedná a neměla možnost věc probrat s manželem, který k ní nebyl puštěn. Sice před provedením (první) sterilizace podepsala nespecifikovaný formulář, ale jeho obsahu nerozuměla a zákrok včetně jeho důsledků byl žalobkyni lékařem vysvětlen až po jeho provedení. V žádosti žalobkyně označila příjmením zaměstnance nemocnice, kteří ji v těhotenství navštěvovali a rovněž oba lékaře, kteří jí první a druhou sterilizaci provedli. K prokázání svých tvrzení k důkazu připojila chorobopis z gyn. lůžka Fakultní nemocnice P. ze dne 13. 3. 2001 a navazující anamnézu, v níž je uvedena informace o sterilizacích v letech 1978 a 1980, a dále odpověď Fakultní nemocnice P. na její žádost o poskytnutí zdravotnické dokumentace ze dne 24. 8. 2021, z níž se podává, že nemocnice z důvodu skartace nemůže dokumentaci poskytnout.
4. Žalovaný dne 17. 10. 2022 vyžádal u Fakultní nemocnice P. kopii zdravotnické dokumentace žalobkyně. K jeho žádosti bylo dne 24. 10. 2022 sděleno, že dokumentace týkající se sterilizace provedené žalobkyni v roce 1980 již byla skartována, zmínka o ní však byla nalezena v anamnéze v chorobopisu Gynekologicko-porodnické kliniky z roku 2001, kterou nemocnice přiložila. Žalovaný v návaznosti na to žalobkyni oznámil opatření uvedených důkazů a ukončení shromažďování podkladů, přitom ji poučil o právu seznámit se s podklady rozhodnutí.
5. Dopisem ze dne 2. 3. 2023 žalovaný žalobkyni poskytl informace o řízení, poučení o právech a povinnostech v řízení a o potřebě navrhnout další důkazy s popsáním konkrétních důkazních prostředků (listiny, znalecké posudky a odborná vyjádření, svědecké výpovědi, skutečnosti známé správnímu orgánu z jeho úřední činnosti), které žalobkyně může využít. Poté shrnul, že zdravotnická dokumentace byla skartována a v návaznosti na to žalobkyni vyzval, aby předložila kopii úplné zdravotnické dokumentace týkající se sterilizace ze dne 23. 2. 1980, zejména v případě, že disponuje novými podklady od podání žádosti, dále ji vyzval ke sdělení subjektu, odkud může žalovaný dokumentaci získat a sdělení dalších konkrétních návrhů na dokazování. Následně ji znovu poučil o právu seznámit se s podklady rozhodnutí.
6. V odpovědi na poučení žalobkyně uvedla, že dokumentace byla skartována, a žalobkyně tak nemá žádnou možnost doložit další důkazy, odkázat na svědky ani sdělit, kde by se další důkazy mohly nacházet. Vzhledem ke skartaci dokumentace, již jí nelze klást k její tíži, by mělo dojít k převrácení důkazního břemene.

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

7. Rozhodnutím ze dne 29. 3. 2023, č. j. MZDR 22504/2022-10/PRO, byla žádost žalobkyně zamítnuta, s odůvodněním, že existenci vlastního provedení zdravotního zákroku sterilizace (resp. obou zákroků), považoval žalovaný za velmi pravděpodobnou, neboť je o ní zmínka ve zdravotní dokumentaci z pozdější doby, nicméně neprokázané byly podle žalovaného okolnosti provedení sterilizací, tj. zda k nim došlo v rozporu se zákonem. V řízení o žádosti bylo na žalobkyni, aby protiprávnost sterilizace prokázala. Ani po poučení ze strany žalovaného však nenavrhla žádné důkazy, a nebylo tudíž jeho úkolem za žalobkyni domýšlet, jaké skutkové okolnosti a prostřednictvím jakých důkazních prostředků je možné prokázat. Argumentaci obrácením důkazního břemene žalovaný nepřisvědčil.
8. Žalobkyně podala proti rozhodnutí včasný rozklad. Po lhůtě pro podání rozkladu, ale před vydáním rozhodnutí o rozkladu žalobkyně navrhla k prokázání nedobrovolnosti podstoupení sterilizace provedení výsledku několika svědků včetně jejího manžela.
9. Ministr žalovaného napadeným rozhodnutím rozklad žalobkyně zamítl s tím, že nově navržené důkazy jsou nepřipustnými novotami ve smyslu § 82 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, protože žalobkyně neuvedla nic, co by vysvětlovalo, proč tyto důkazní návrhy nemohla uplatnit již v řízení před ministerstvem. O povinnosti označit další důkazy byla navíc včas poučena. Důkazní břemeno podle ministra leželo na žalobkyni a ten za ni nemohl přejímat její procesní aktivitu spočívající v konkretizaci důkazů.

III. Žalobní argumentace

10. Žalobkyně považuje napadené rozhodnutí za nezákonné a navrhla, aby ho soud zrušil.
11. Na úvod své žaloby zopakovala skutkový průběh provedení sterilizace tak, jak jej uvedla ve své žádosti o přiznání odškodnění.
12. V rámci žalobních bodů namítla nesprávnost závěru ministerstva, s nímž se bez dalšího ztotožnil i ministr zdravotnictví, že sterilizace jako taková je u žalobkyně „*spíše velmi pravděpodobně prokázána*“. Oba zákroky přitom podle ní byly spolehlivě prokázány.
13. Nesouhlasila ani s tím, že neprokázala protiprávnost sterilizace. Žalobkyně provedení sterilizace v rozporu s právem prokázala všemi dostupnými prostředky. Za situace, kdy došlo ke skartaci zdravotnické dokumentace, což žalobkyni nelze klást k tíži, by mělo dojít k obrácení důkazního břemene, které by tak leželo na žalovaném.
14. Správní orgán podle ní porušil povinnost postupovat ve věci tak, aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Nevyžádal si scan operační ani porodní knihy, aby si provedení sterilizace a její protiprávnost ověřil, důkazní břemeno ponechal na žalobkyni a v důsledku toho skutkový stav zjistil nedostatečně a nesprávně. Nadto se v žalobou napadeném rozhodnutí nevypořádal s jejím důkazním návrhem na provedení výsledku svědků, který učinila v řízení o rozkladu. Proto navrhla provést jejich výsledky před soudem. V průběhu soudního řízení žalobkyně dále předložila k důkazu další listiny, které dříve neměla k dispozici, a to kopii operačního záznamu, rodné listy a dokument z preventivní prohlídky.

IV. Vyjádření žalovaného

15. Žalovaný nepovažuje argumentaci žalobkyně za důvodnou a navrhl zamítnutí žaloby.
16. Zákrok vykonaný na žalobkyni dne 14. 2. 1978 nepovažoval za podrobení se sterilizaci podle § 2 a 3 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací, vzhledem k tomu, že žalobkyně posléze otěhotněla a porodila potomka.

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

17. Namítl, že žalobkyně v řízení nenavrhla žádný důkaz k prokázání provedení sterilizace v konkrétní den a žalovaný tuto informaci nezískal ani výzvou poskytovateli k předložení zdravotnické dokumentace. Jediné informace v tomto směru obsahuje anamnéza popsána v chorobopisu, což je však v rozporu s povinností žadatelky podle § 6 odst. písm. a) a b) zákona o odškodnění protiprávních sterilizací, tudíž by podle žalovaného „*v zásadě bylo možné tvrdit*“, že datum provedení sterilizace nebylo ve správním řízení prokázáno, k čemuž ovšem byla žalobkyně podrobně poučena. Za takové situace podle žalovaného ani nelze určit, zda se mělo jednat o sterilizaci na zdravých nebo nemocných pohlavních orgánech.
18. K tvrzenému nedostatečnému zjištění skutkového stavu a prokázání protiprávnosti provedených zákroků žalovaný uvedl, že žalobkyni dopisem ze dne 2. 3. 2023 podrobně poučil, jaká konkrétní tvrzení má prokazovat. Přesto v řízení v prvním stupni žádné důkazy k této skutečnosti nenavrhla, ačkoliv zřejmě měla k dispozici pomoc osoby znalé práva se zaměřením na odškodnění nezákonné sterilizace. Zopakoval pak svou argumentaci z napadeného rozhodnutí, že odpovědnost správního orgánu za zjištění skutkového stavu v řízení o žádosti za odškodnění protiprávní sterilizace spočívá v podrobné poučovací povinnosti účastníka řízení, nikoliv v provádění libovolných důkazů bez návrhu. Žalovaný nemá pravomoc za žadatelky v řízeních o žádostech podle zákona o odškodnění protiprávních sterilizací domýšlet zcela konkrétní prameny informací a důkazů k prokázání jejich skutkových tvrzení, jinak by se stavěl do pozice jejich právních zástupců o opustil tak svou roli nestranného a nezaujatého správního orgánu. K přiznání nároku by nemělo stačit pouhé tvrzení o protiprávnosti sterilizace.
19. Ve vztahu ke skartaci zdravotnické dokumentace poukázal na to, že žalobkyně ji sice nezavinila, ale měla možnost si dokumentaci kdykoliv v průběhu uplynulých 40 let opatřit. Taktéž mohla uplatnit své právo na odškodnění za nezákonný zásah nejprve u poskytovatele zdravotních služeb a následně u civilních soudů. Obrácení důkazního břemene ve správním řízení možné není, neboť takový postup správní řád neupravuje, a byl by proto v rozporu se zásadou legality.
20. Žalobní bod, v němž žalobkyně namítla, že se žalovaný v napadeném rozhodnutí nevypořádal s návrhem na výslechy svědků, byl podle žalovaného uplatněn po uplynutí lhůty k podání žaloby, a proto by se k němu nemělo přihlížet. Navíc jde o argument, který se nezakládá na pravdě, neboť v odůvodnění napadeného rozhodnutí upozornil žalobkyni, že důkazní návrhy uplatnila v rozporu se zásadou koncentrace správního řízení a po uplynutí lhůty k podání rozkladu, navíc navzdory tomu, že již správní orgán prvního stupně ji o možnosti navrhnout takové důkazy poučil. V této souvislosti pak odkázal na rozhodnutí zdejšího soudu ze dne 26. 2. 2015, č. j. 9 A 274/2011-38.

V. Posouzení věci soudem

21. Nejprve soud považuje za nezbytné upozornit, že žalobkyně za žalovaného nesprávně označila ministra zdravotnictví, ačkoliv jím mělo být Ministerstvo zdravotnictví. Zdejší soud proto ve světle usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 12. 10. 2004, č. j. 5 Afs 16/2003-56, č. 534/2005 Sb. NSS, a usnesení NSS ze dne 29. 10. 2007, č. j. 8 Afs 75/2007-115, ve věci jednal jako s žalovaným právě s uvedeným ministerstvem, které je z tohoto důvodu jako účastník řízení označeno v záhlaví tohoto rozsudku.
22. Ve věci se konalo ústním jednání v souladu s § 49 s. ř. s.

23. Žalobkyně odkázala na svoji žalobní argumentaci, na níž setrvala. Shrnula skutkové okolnosti své věci, zdůraznila, že k zákroku neudělila informovaný souhlas, a navrhla, aby soud její žalobě vyhověl.
24. Žalovaný též odkázal na svoji argumentaci a navrhl, aby soud žalobu zamítl. Má za to, že žalobkyně nepředložila dostatečné indicie, aby její žalobě mohl vyhovět.
25. Žalobkyně navrhla k provedení důkazu *částečný výpis z operační knihy* (čl. 16) a *doplnění odůvodnění rozkladu* z 6. 6. 2023 (čl. 24). *Doplnění rozkladu* je součástí spisového materiálu, proto není třeba ho k důkazu provádět (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2009, č. j. 9 Afs 8/2008-117, č. 2383/2011 Sb. NSS). *Částečný výpis* považoval soud za nadbytečný, neboť pro posouzení postupu žalovaného zcela postačoval skutkový stav, jak vyplynul ze správního spisu.
26. Soud přezkoumal napadené rozhodnutí v rozsahu uplatněných žalobních bodů (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.) a vycházel ze skutkového i právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Žaloba byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou.
27. Žaloba je důvodná.
28. Předmětem sporu je otázka, zda má žalobkyně nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona o odškodnění protiprávních sterilizací, přičemž v této souvislosti bylo nezbytné zodpovědět, zda bylo úlohou žalobkyně, aby při neexistenci úplné zdravotnické dokumentace prokázala protiprávnost provedené sterilizace.
29. Podle § 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací oprávněnou osobou je *fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 (dále jen „rozhodné období“) ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.*
30. Podle § 3 odst. 1 téhož zákona se sterilizací v rozporu s právem *rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabráňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.*
31. Podle odstavce 2 téhož ustanovení se porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 rozumí zejména *působení na oprávněnou osobou v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabráňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.*
32. Podle § 6 téhož zákona
- (1) *Žádost o přiznání nároku musí kromě obecných náležitostí obsahovat*
- a) *vyličení rozhodných skutečností případu, zejména označení zdravotnického zařízení, v němž ke zdravotnímu výkonu zabráňujícímu plodnosti došlo, datum, kdy byl tento zdravotní výkon proveden, a vyličení okolností, za nichž k tomuto zdravotnímu výkonu došlo,*

b) označení listin a jiných důkazních prostředků, jichž se oprávněná osoba na podporu svého práva dovolává,

c) bankovní účet, na který má ministerstvo poukázat přiznanou peněžní částku.

(2) Státní orgány, jakož i právnické a fyzické osoby jsou povinny na výzvu ministerstva poskytnout nezbytnou součinnost potřebnou ke zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností, zejména předložit listiny či jiné důkazní prostředky. Výzva má formu usnesení, které se doručuje pouze státnímu orgánu nebo osobám, které jsou povinny poskytnout součinnost.

33. Nejvyšší správní soud se v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS, podrobně vyjádřil k otázce prokázání podmínek pro přiznání nároku za nezákonnou sterilizaci při neexistenci zdravotní dokumentace, jež je pro tuto věc klíčová. V bodech 29 až 32 shrnul následující:

„V zásadě tak musí dojít k naplnění čtyř předpokladů pro přiznání peněžité částky, konkrétně tedy:

1. podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona č. 297/2021 Sb.;
2. žadatelka byla podrobena sterilizaci;
3. k této sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012);
4. tato sterilizace byla provedena v rozporu s právem.

[30] Zatímco naplnění prvního předpokladu bude jednoznačně určitelné z podané žádosti, v případě ostatních tří předpokladů může být jejich ověření nesnadné. Primárním důkazem, jenž může dané okolnosti postavit najisto, je jistě zdravotnická dokumentace žadatelky o jednorázovou peněžní dávku. Ta však může být vzhledem ke značnému časovému odstupu od tvrzeného provedení sterilizace již skartována, jako tomu je ostatně i v nyní projednávané věci, případně rovněž různé kvality a vypovídající hodnoty. Další dokumenty, které by mohly o provedení sterilizace vypovídat, pak nemusí vůbec existovat, případně mohou být jen velice obtížně dohledatelné. Stejně tak v úvahu připadající svědci z okruhu zdravotního personálu si již nemusí okolnosti provedení sterilizace z důvodu časového odstupu pamatovat. Svědci z úzkého rodinného okolí, kterým se oběť v minulosti mohla svěřit, konečně nemusí být s ohledem na jejich vztah s žadatelkou a ze své podstaty pouze zprostředkovanost jimi podávaných informací považováni za důvěryhodné. Důsledkem je, že v případě neexistence zdravotní dokumentace se žadatelka pro prokázání důvodnosti svého nároku typicky ocitne v důkazní nouzi, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze správního orgánu veškeré dostupné dokumenty skutečně získat.

[31] Za takové situace se však reálná využitelnost a účinnost mechanismu odškodnění dle zákona č. 297/2021 Sb., kterou stát dle svých vlastních deklarací chce zabezpečit, stává iluzorní. Za skartaci zdravotní dokumentace, k níž často dochází protiprávně, jak poukazují i zprávy veřejného ochránce práv (srov. např. zprávu o šetření z vlastní iniciativy ve věci odškodnění protiprávní sterilizace, sp. zn. 15744/2022/VOP/MZK, č. j. KVOP-36688/2023, www.ochrance.cz), žadatelky nemohou. V rovině morální nelze přehlédnout, že do této situace se žadatelky dostávají v důsledku předchozího, respektive i následného jednání státu samotného, jeho složek, či organizací veřejnou mocí zřizovaných.

[32] Podle názoru NSS proto nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů pro přiznání peněžní částky podle zákona č. 297/2021 Sb. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. **Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat,**

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb. za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo“.

34. Zdejší soud předně konstatuje, že žalovaný žadatelce nárok na odškodnění nepřiznal z důvodu, že podle něj neprokázala podmínku protiprávnosti provedené sterilizace. Naplnění 1. podmínky (podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona č. 297/2021 Sb.) a 3. podmínky (ke sterilizaci došlo v rozhodném období) žalovaný nezpochybňoval. Naplněna podle něj zjevně byla i 2. podmínka (samotné provedení sterilizace), byť by šlo v případě žalobkyně až o její druhý zákrok, k němuž došlo v roce 1980, protože z rozhodnutí ministerstva je nepochybné, že žádost byla zamítnuta pouze z důvodu neprokázání protiprávnosti provedení zákroku.
35. Ve světle výše citovaného rozsudku NSS je při neexistenci kompletní zdravotnické dokumentace zásadní, jakým způsobem žadatelka žalovanému vylíčila průběh své sterilizace a zda se jedná o hájitelné tvrzení. Žalobkyně v tomto směru uvedla, že nejprve byla neúspěšně sterilizována v těsné návaznosti na porod jejího čtvrtého potomka a poté znovu po narození jejího pátého dítěte. První sterilizaci měl provést MUDr. P., druhou MUDr. R. a mělo k nim dojít na gynekologicko-porodnickém oddělení na adrese F. t. 2080, P.-S., namísto něž podle zjištění žalovaného dnes působí Fakultní nemocnice P. Již před provedením zákroků mělo být na žalobkyni zaměstnanci nemocnice panem T. a paní Ž. naléháno, aby je podstoupila dokonce s příslibem odměny. Poté, co odmítla, dle jejích slov jí byl zákrok proveden bez dostatečného poučení, nadto v poporodním stavu, kdy si bez možnosti konzultace s manželem a v krátkém časovém sledu po porodu, si žalobkyně důsledky zákroku nemusela uvědomovat, i když měla podepsat blíže nespecifikované formuláře, pravděpodobně vyjadřující její souhlas se zákrokem. Uvedené lze považovat za dostatečně plausibilní, konkrétní tvrzení, které žalobkyně podpořila určitými indiciemi nasvědčujícími tomu, že v rozhodném období podstoupila nezákonnou sterilizaci. Vyjmenovala konkrétní zaměstnance, kteří na ni měli vytvářet před zákroky nátlak, i lékaře, kteří oba zákroky provedli, a okolnosti vyjádřila natolik detailně, že nic nenasvědčuje tomu, že by mělo jít o tvrzení smyšlené. Ve správním řízení doložila alespoň v omezeném rozsahu listinné důkazy, které ve spojení s důkazy vyhledanými žalovaným vedly k závěru o provedení sterilizace. Ve vztahu ke skutečnostem o konkrétním průběhu sterilizace – a jejím rozporu s právem se však žalobkyně vlivem skartace zdravotnické dokumentace ocitla v důkazní nouzi. Za takové situace bylo na žalovaném, aby tvrzení žalobkyně zpochybnil tím, že prokáže existenci odlišné a důvěryhodnější skutkové verze, tedy že k protiprávní sterilizaci žadatelky v rozhodném období způsobem jím tvrzeným dojít nemohlo. Tím je současně zodpovězena i oběma účastníky řízení nadnesená otázka důkazního břemene v projednávané věci. Je tudíž zjevné, že žalobkyni ani nelze klást k tíži neobstarání si dokumentace před uplynutím skartační lhůty či rozhodnutí nevymáhat svůj nárok prostředky civilního práva.
36. Městský soud shrnuje, že žalovaný za uvedené situace s ohledem na citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu měl prokázat, že ke sterilizaci žadatelky jí předestřeným způsobem dojít nemohlo. Jestliže tak neučinil, je napadené rozhodnutí nezákonné. Lze mu též vytknout, že ve správním řízení sám neobstaral žádné důkazy k prokázání průběhu sterilizace a neprovedl žalobkyni navržené výslechy svědků, což učinit měl, i když byl tento návrh proveden po uplynutí koncentrační lhůty podle § 82 odst. 4 správního řádu, s ohledem

na nedodržení zásady materiální pravdy upravené v § 3 správního řádu. Podle ní je správní orgán obecně povinen zjistit ex officio skutečný stav věci, o které má rozhodovat, aniž by se omezoval na tvrzení účastníků (stran) řízení. Obecná povinnost správních orgánů opatřovat podklady pro rozhodnutí a postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, je doplňována povinností účastníků řízení poskytnout potřebnou součinnost, případně označit důkazy na podporu svých tvrzení podle § 52 správního řádu (srov. rozsudek NSS ze dne 14. 3. 2019, č. j. 1 Azs 367/2018-34). Žalovaný se nicméně spokojil s konstatováním Fakultní nemocnice P., že úplná zdravotnická dokumentace, která se mohla týkat sterilizace žalobkyně pro uplynutí skartační lhůty již není k dispozici a v archivech byl nalezen jen chorobopis z roku 2001. Aniž by pátral po dalších důkazech, důkazní břemeno žalovaný nechal (nepřípustně) v plném rozsahu na žalobkyni. Rezignaci žalovaného na zásadu materiální pravdy dokládá i výsledek aktivity žalobkyně, již se nakonec, byť až po podání správní žaloby, podařilo obstarat další důkazy prokazující její tvrzení.

37. Pokud jde o žalobní bod, podle něž se žalovaný v rozhodnutí o rozkladu nevypořádal s návrhem na provedení výsledku svědků, soud konstatuje, že sice byl uplatněn až po uplynutí lhůty k podání žaloby, nicméně nejde o nepřípustné rozšíření žaloby v rozporu s § 71 odst. 2 s. ř. s. Nevypořádání návrhu na dokazování by vedlo k nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí, kterou je soud oprávněn přezkoumávat i bez návrhu. Proto pro ni neplatí ani koncentrační zásada pro vymezení žalobních bodů (srov. Sochorová, V. § 71 [Náležitosti žaloby]. In: Blažek, T., Jirásek, J., Molek, P., Pospíšil, P., Sochorová, V., Šebek, P. Soudní řád správní. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016). Tato námitka žalobkyně je však lichá, neboť žalovaný na str. 6 napadeného rozhodnutí objasnil, že důkazy neprovedl jakožto nepřípustné novoty, s důkazním návrhem se tedy v odůvodnění vypořádal.

VI. Závěr a náklady řízení

38. Žalobní námitky jsou důvodné, proto soud v souladu s § 78 odst. 1 s. ř. s. napadené rozhodnutí zrušil pro nezákonnost. Jelikož vady, které vedly ke zrušení napadeného rozhodnutí, zatížily již rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, soud v souladu s § 78 odst. 3 s. ř. s. zrušil i jeho rozhodnutí a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.
39. V dalším řízení bude žalovaný vázán v souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s. právním názorem vysloveným soudem v tomto rozsudku. S ohledem na hájitelnost žalobkynina tvrzení bude považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb. za naplněné, pokud sám neprokáže opak, tj. její tvrzení zpochybní a prokáže, že existuje jiné objektivní vysvětlení popsanych dějů a skutečností.
40. O nákladech řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, proto jí soud přiznal vůči žalovanému právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení. Ty jsou tvořeny s ohledem na to, že žalobkyně je osvobozena od soudního poplatku ze zákona, pouze odměnou za její zastoupení advokátem za 3 úkony právní služby po 3 100 Kč, a to 1) převzetí a příprava zastoupení, 2) sepsání žaloby a 3) účast na jednání, tedy 9 300 Kč, a tři režijní paušály po 300 Kč podle ustanovení § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), celkem tedy 10 200 Kč, a dále částkou 2 142 Kč odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je advokát povinen z odměny za zastupování a z náhrad odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (§ 57 odst. 2 s. ř. s.).

41. Za důvodně vynaložené soud nepovažoval náklady na návrh na doplnění dokazování ze dne 26. 2. 2024 s vyjádřením k rozhodnutí bez jednání, doplnění žaloby ze dne 28. 2. 2024 a 15. 3. 2024 a žádost o nařízení jednání ze dne 9. 5. 2024, neboť uvedená podání nelze s ohledem na jejich obsah i rozsah podřadit pod žádný z úkonů právní služby podle § 11 advokátního tarifu.
42. Celková výše žalobkyni přiznaných nákladů tak činí 12 342 Kč. Tuto částku je žalovaný povinen žalobkyni zaplatit do 30 dnů od právní moci toho rozsudku, a to k rukám jejího právního zástupce

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 26. listopadu 2024

Mgr. Marek Bedřich v. r.
předseda senátu